

GLOBAL JARAYONLAR VA BARQAROR TARAQQIYOT FALSAFASI

¹**Kamolova Asal Oybek qizi**

¹Toshkent davlat Tibbiyot universiteti talabasi

Ilmiy rahbar: ²**Umarova Farida Saidikramovna**

²PhD, dotsent

Anotatsiya: mazkur maqolada global jarayonlar va barqaror taraqqiyot konsepsiyasining mohiyati, ularning o'zaro bog'liqligi va falsafiy asoslari tahlil qilingan. Xususan, O'zbekiston Respublikasida barqaror rivojlanish borasida amalga oshirilayotgan ishlar, qabul qilingan strategiyalar, xalqaro tashabbuslarda ishtiroki yoritilgan. Falsafa nuqtai nazaridan barqaror taraqqiyotga erishishda inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlik muhim o'rin tutishi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: global jarayonlar, barqaror taraqqiyot, falsafa, ijtimoiy rivojlanish, ekologik muvozanat, O'zbekiston tajribasi.

ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОЦЕССЫ И ФИЛОСОФИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

¹**Камолова Асал Ойбек изи**

¹Студент Ташкентского государственного медицинского университета

Научный руководитель: ²**Умарова Фарида Саидикрамовна**

²Кандидат наук, доцент

Аннотация: в статье анализируется сущность глобальных процессов и концепции устойчивого развития, их взаимосвязь и философские основы. В частности, освещается проводимая в Республике Узбекистан работа по устойчивому развитию, принятые стратегии, участие в международных инициативах. С философской точки зрения утверждается,

что гармония между человеком и природой играет важную роль в достижении устойчивого развития.

Ключевые слова: *глобальные процессы, устойчивое развитие, философия, социальное развитие, экологическое равновесие, узбекский опыт.*

GLOBAL PROCESSES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT PHILOSOPHY

¹**Kamolova Asal Oybek qizi**

¹Student of Tashkent State Medical University

Scientific supervisor: ²**Umarova Farida Saidikramovna**

²PhD, associate professor

Abstract: *this article analyzes the essence of global processes and the concept of sustainable development, their interrelationships and philosophical foundations. In particular, the work being carried out in the Republic of Uzbekistan on sustainable development, adopted strategies, and participation in international initiatives are highlighted. From a philosophical point of view, it is substantiated that harmony between man and nature plays an important role in achieving sustainable development.*

Keywords: *global processes, sustainable development, philosophy, social development, ecological balance, experience of Uzbekistan.*

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida insoniyat taraqqiyoti ko‘plab murakkab, bir-biri bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy va ekologik jarayonlar ta’sirida shakllanmoqda. Global jarayonlar nafaqat rivojlangan davlatlarga, balki dunyoning barcha mintaqalariga bevosita yoki bilvosita ta’sir

o‘tkazmoqda. Shu bois, barqaror taraqqiyotga erishish zamonaviy davrda dolzarb muammolardan biriga aylandi.

Barqaror taraqqiyot – bu kelajak avlodlarning ehtiyojlarini qondirish imkoniyatlarini saqlab qolgan holda, hozirgi avlod ehtiyojlarini qondirishga yo‘naltirilgan ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik rivojlanishdir. Bu konsepsiya insoniyatning global muammolar oldida yagona maqsadlar asosida birlashishi zaruratini taqozo etadi.

Maqolaning maqsadi – global jarayonlar va barqaror taraqqiyot o‘rtasidagi bog‘liqlikni ochib berish, bu jarayonlarning falsafiy asoslarini tahlil qilish hamda O‘zbekiston tajribasi misolida mazkur yo‘nalishda amalga oshirilayotgan ishlarni baholashdan iborat.

I bob. Global jarayonlar tushunchasi va ularning insoniyat taraqqiyotiga ta’siri

XXI asrda global jarayonlar insoniyat hayotining barcha sohalariga o‘z ta’sirini o‘tkazmoqda. “Global jarayonlar” atamasi ostida butun dunyo miqyosida kechayotgan, inson hayotining ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va ekologik jabhalarini qamrab oluvchi omillar tushuniladi.

Bu jarayonlar ijobiy tomonlari bilan bir qatorda, jiddiy xavflarni ham keltirib chiqarmoqda. Masalan, iqtisodiy tengsizlikning ortishi, ekologik muhitning buzilishi, madaniy yakkaleshuv yoki identitet inqirozi kabi muammolar global xavfsizlik va barqarorlikka tahdid solmoqda.

Shu sababli, global jarayonlarga faqat iqtisodiy yoki siyosiy nuqtai nazardan emas, balki falsafiy yondashuv ham zarur. Falsafa bu yerda chuqur tahlil

va bashorat qilish vositasi sifatida harakat qiladi, insoniyat taqdirining umumiy yoʻnalishlarini anglashga yordam beradi.¹

II bob. Barqaror taraqqiyot konsepsiyasi va uning mohiyati

Barqaror taraqqiyot tushunchasi dastlab 1987 yilda BMTning "Bizning umumiy kelajagimiz" (Brundtland hisobotida) hujjatida ilgari surilgan boʻlib, unda quyidagicha taʼrif berilgan: "Barqaror taraqqiyot — bu hozirgi avlod ehtiyojlarini qondirar ekan, kelajak avlod ehtiyojlarini qondirish imkoniyatlariga ziyon yetkazmaslikdir."²

BMT tomonidan 2015 yilda qabul qilingan Barqaror rivojlanish maqsadlari (BRM) bu yoʻnalishda global strategik yoʻl xaritasi sifatida xizmat qilmoqda. Ular 17 ta maqsad va 169 topshiriqdan iborat.

Barqaror taraqqiyot falsafasi inson, tabiat va iqtisod oʻrtasida uygʻunlikni taʼminlashga intiladi. Bu yondashuv nafaqat global, balki milliy va shaxsiy darajada ham amalga oshirilishi zarur.

III bob. Global jarayonlar va barqaror taraqqiyot oʻrtasidagi falsafiy bogʻliqlik

Global jarayonlar va barqaror taraqqiyot oʻrtasidagi aloqadorlikni chuqur anglash uchun ularning falsafiy asoslariga murojaat qilish muhimdir. Falsafa insoniyat taraqqiyotining mazmuni, maqsadi va yoʻnalishini aniqlovchi asosiy

¹ N. Xayrullaev. Globallashuv jarayonlari va milliy gʻoya. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2019.

² Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026 yillarga moʻljallangan Taraqqiyot strategiyasi.

bilim sohasi sifatida, bugungi zamonaviy muammolarni keng miqyosda tahlil etishga imkon beradi.

Avvalo, global jarayonlar insoniyat birligi tushunchasini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Falsafa bu holatda gumanistik tamoyillarni ilgari suradi.

Barqaror taraqqiyot falsafasi esa antropotsentrik yondashuvdan ekotsentrik yondashuvga o'tishni taklif qiladi.³

Shuningdek, bu bog'liqlik vaqt tushunchasi bilan chambarchas bog'liq. Falsafiy nuqtai nazardan, bu mas'uliyat hissi, ongli tanlov va axloqiy yondashuvni anglatadi.

IV bob. O'zbekiston misolida barqaror taraqqiyot amaliyoti

O'zbekiston Respublikasi mustaqillik yillaridan boshlab barqaror taraqqiyot konsepsiyasini bosqichma-bosqich amalga oshirib kelmoqda. Mamlakatda Harakatlar strategiyasi va Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi qabul qilingan.

O'zbekiston BMTning BRM bo'yicha ixtiyoriy milliy hisobotini 2020 yilda taqdim etdi. "Yashil makon" loyihasi, Orolbo'yi ekologik tiklash ishlari, ta'limdagi barqarorlik dasturlari bu boradagi yutuqlardandir.

Xulosa va takliflar

Yuqorida olib borilgan tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

³ A. Qodirov. Barqaror taraqqiyot falsafasi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2021.
SJIF:5.219

1. Global jarayonlar bugungi kunda insoniyat taraqqiyotining barcha jabhalariga ta'sir ko'rsatmoqda.
2. Barqaror taraqqiyot konsepsiyasi – bu inson, tabiat va jamiyat o'rtasidagi muvozanatni saqlagan holda taraqqiyotga erishish yo'lidir.
3. Falsafa ushbu jarayonlarni chuqur tahlil qilishda muhim rol o'ynaydi.
4. O'zbekiston barqaror rivojlanish yo'lida samarali strategiyalarni ishlab chiqqan va amalga oshirib kelmoqda.

Takliflar:

- falsafiy yondashuvni kengaytirish va fuqarolarda global ongni shakllantirish.
- barqaror taraqqiyotga oid ta'lim va ilmiy izlanishlarni kuchaytirish.
- har bir insonda ekologik va ijtimoiy mas'uliyat hissini shakllantirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026 yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi.
2. N. Xayrullaev. Globallashuv jarayonlari va milliy g'oya. – Toshkent: O'zbekiston, 2019.
3. A. Qodirov. Barqaror taraqqiyot falsafasi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2021.